

You Had To Be a Feminist

How is an exhibition on feminism made?

Natza Farré

01/07/2021

Abstract

Before a proposal to curate an exhibition on feminism and my own initial doubts, this article outlines the approach for an unpredictable and up-to-date exhibition in this century. All in the context of a pandemic and of the confinement of the population, which turns this event into an even greater challenge.

With great repercussion on social media, this exhibition presents images, titles and situations that are recognizable for most people and that accompany us in our daily lives. Through a path of objective data that presents the masculinity of the 21st century with a humorous, indiscreet and provocative tone, *You Had to Be a Feminist* guides us on a journey marked by the symbolism of color that reminds us where we come from in order to know where we are heading to.

Quan des del Palau Robert em van proposar si volia comissariar una exposició sobre feminisme, el primer que vaig dir és que m'ho havia de pensar. Des de feia temps tenia clar que volia ampliar la comunicació d'aquest moviment polític i social cap a altres canals diferents dels que ja coneixia més profundament i que estaven relacionats amb el periodisme, l'audiovisual i l'escriptura. El fet de voler-ho pensar no tenia res a veure amb les ganes de fer l'exposició. Sortir de la meua zona de confort sempre m'ha agradat. El dubte, o el temps que necessitava, tenia a veure amb saber si em sentia preparada per fer una cosa que no havia fet mai i si tenia prou capacitat per assumir aquest repte. El punt de partida, doncs, ja em va advertir. A les dones ens han educat per dubtar sobre nosaltres mateixes i sobre les nostres pròpies capacitats. Vaig pensar-ho i finalment vaig dir que sí. Començava bé.

El que també va començar, just després d'acceptar la proposta, va ser la pandèmia i el confinament. El repte es va multiplicar. Havíem de treballar en unes condicions noves amb un equip amb qui no ens coneixíem i a qui uns dies abans havia plantejat una idea del que voldria transmetre amb l'exposició. Era un plantejament molt diferent del que tenien al cap. Jo no volia fer ni veure una exposició previsible. Així doncs, partíem totes de zero i en unes circumstàncies estranyes i angoixants. El feminisme promou posar les cures al centre, i, per tant, en ple procés de disseny d'una exposició sobre feminisme i en ple auge de la pandèmia, era evident que ens havíem de cuidar. Aquest exercici, amb pandèmia o sense, sempre és recomanable. Ens n'oblidem perquè, sovint, els paràmetres laborals van per una altra banda i pensem que l'exigència ha de ser sempre companya de l'estrès. La bona notícia és que no.

El meu plantejament tenia com a base fugir dels clixés feministes que ens imaginàvem que podien ser exposats. La voluntat era proposar alguna cosa realment nova i, sobretot, molt atractiu per a tot tipus de públic. No rengo del passat en absolut. Sempre he defensat, per justícia i per obvietat, la feina que han fet les nostres antecessores, sense les quals cap de nosaltres seríem on som. Però com que el feminisme és un moviment, això vol dir que ha de

mourer's i, per tant, no pot quedar-se en pretèrit sinó tenir un present molt viu. La premissa, doncs, era que l'exposició havia de tenir en compte el seu segle i les seves múltiples eines per fer arribar el missatge. Calia fer-la sortir del seu lloc i que fossin els mateixos espectadors els qui la portessin més enllà d'on es podia exposar pròpiament. Que les xarxes en fessin una visualització molt més àmplia. Per això era bàsic que el missatge quedés molt clar i que la síntesi fos també essencial.

El material sobre el que treballàvem eren les dades. Un material objectiu que defensa de manera irrefutable els conceptes que es volen exposar. Les dades que confirmen que el feminisme no és el capritx d'unes quantes sinó la denúncia d'una discriminació sistemàtica de més de la meitat de la població mundial que encara avui preval. La idea, per tant, era donar una narrativa a totes aquelles dades de manera que expliquéssim no la història del moviment feminista, que hauria estat molt vàlida per una altra exposició, sinó per què som feministes. Exposar literalment alguna de les moltes raons que evidencien la necessitat de ser-ho. L'espai sempre és limitat. Vam triar aquelles que la majoria de persones reconeixen d'entrada perquè ens són comunes. Massa. Les que ens acompanyen a la nostra vida diària. L'objectiu començava a perfilar-se com una recorregut pels masclismes del segle XXI. Ensenyar el masclisme per explicar el feminisme i fer un viatge emocional i de revolta. Imaginava els visitants exclamant-se per tantes injustícies sense sentit, i al mateix temps, rebel·lant-s'hi. També donant eines i arguments per defensar-se dels atacs. Encara que sovint els atacs es desprestigiaven sols.

D'entrada, s'havia de fer una declaració d'intencions. Vam estar treballant llargament en el títol. A mi és on em costa més sempre arribar-hi. Per sort, no ho feia sola. Un treball realment en equip, encara que hi hagi unes directrius clares, és la manera d'aconseguir una feina molt més rica, plural i excel·lent. També s'han de gestionar els egos pertinents. Però tot és possible. Fins i tot arribar a bon port.

Tant el títol com el grafisme havien d'evidenciar un element de l'exposició que feia referència al sentit de l'humor, un ingredient que acostumo a posar a tots els meus treballs, en més o menys quantitat. He observat al llarg dels anys que l'humor és un canal a través del qual ens podem acostar a uns paisatges molt difícils i en què, lògicament, no tothom gosa entrar. Això vol dir girar i jugar. Jugar amb el masclisme i el llenguatge. Fer-lo reversible perquè ens anés a favor. Heus aquí el títol. I heus aquí el grafisme. En la carta de presentació cal ensenyar què vols dir i com ho vols dir. En l'exposició volíem atrevir-nos a trencar amb uns estereotips i atrevir-nos a provocar, però no pel simple fet de fer-ho sinó per una intenció concreta. L'inici prometia. Era encertat. Sabíem que funcionaria. El que no sabíem és que ho faria d'una forma tan extraordinària com ha resultat.

Una poma gegant d'un vermell intens obre el recorregut. No és un inici discret. No volem ser discretes. La poma ens situa a la nostra història, la de la cultura occidental. El que tenim en comú totes les dones del món és el patriarcat, però segons la cultura s'ha imposat d'una manera o una altra. Essencialment és la mateixa discriminació però ha trobat diferents formes culturals. La nostra poma gegant és un símbol prou identificatiu d'un dels grans llastres que arrosseguem com a dones: la culpa. El vermell és un color de passió. De molta passió. Per passar del sentiment de culpa a la passió pel coneixement. Per la valentia. No pel retret.

L'espai, convé recordar-ho, és limitat, i la gent no va a una exposició a llegir un llibre, per tant, el recorregut va acompanyat de títols molt concrets i d'una breu explicació. El que dèiem abans de la síntesi. NO N'HI HA PER TANT. Aquest encapçalament obre el camí narratiu. Els títols no són críptics perquè del que es tracta és que el missatge no sigui confús. Per això tampoc ho són les frases que es poden llegir en llums de neó que omplen la sala, i que acompanyen el que podem definir com a illes. A cada illa hi ha una dada de diferents àmbits: educació, opinió, feina, maternitat, violències, economia. A cada illa tothom hi reconeix una part de la seva existència. La sala és d'un color rosa que s'atribueix, encara ara, a les nenes. Com si els colors tinguessin gènere.

La fotografia d'aquesta entrada va córrer de seguida per molts comptes d'Instagram. I amb molts comentaris. Quan la idea que tens al cap funciona produeix una felicitat immensa. La part visual funciona com el contingut. Les sales s'omplen, cada dia més, de gent jove. La pandèmia no ho frena. Al contrari. M'emociono.

Oblidem amb molta facilitat, en molts casos per una qüestió de supervivència, però la memòria històrica és important. Per entendre on som i cap on anem hem de saber d'on venim. Les dones no hem arribat tard a tot arreu. El que ha passat és que ens han barrat el pas de l'àmbit públic i ens han reduït el privat. El temps és el que marca una sala d'espera i això és el que hem recreat després de les illes. Un espai blanc ple de rellotges sense sentit que

marquen el temps de diferència per gèneres en qüestions tan fonamentals i públiques com votar o estudiar. Estem envoltades de seients i de preguntes. De comptadors. Però continuem jugant. Per això hi hem col·locat un dispensador de tiquets que convida a preguntar-se: Fins quan hem d'estar esperant? Agafa la teva tanda. I un calendari interminable que posa un final hipotètic a la desigualtat salarial. Suros plens de dades relacionades amb aquesta espera i el comptador definitiu: el de dones assassinades per homes en una violència masclista que només es resol amb una societat profundament feminista. Si no és així, és només un comptador. I el blanc, ben blanc. Perquè quedi clar. I el negre, ben negre.

Sortim de la sala d'espera i convidem a no esperar més amb un groc molt viu i una provocació. Una paret enorme amb una paraula gegant, una provocació: FEMINAZI. Aquesta paraula creada pels feixistes amb la voluntat de desmuntar un moviment cada vegada més potent evidencia que són estúpids (el nazisme és un règim íntimament relacionat amb la seva ideologia, per tant insulten amb una paraula que els defineix a ells) i que no saben desmuntar si no és amb insults i violència. El feminisme, en canvi, desarma el feixisme en cada un dels seus postulats perquè justament és a l'altre extrem de l'odi i la misèria intel·lectual. A l'altre extrem de la violència i del patriarcat. Aquesta paraula, aquesta provocació, està muntada de manera que ocupa una paret enorme i amb blocs de fulls que conviden el visitant a arrencar-ne una per actuar de manera física en aquesta descomposició del patriarcat i del feixisme. Desfem a través de fer-nos feministes amb aquest antifeminisme que té por, com tots els moviments reaccionaris, a perdre els privilegis sorgits de les injustícies i mantinguts a través de la violència estructural. Arrencar cada full és una *performance* que convoca a una acció a més a més de la presa de consciència. Però no acaba aquí. Darrera d'aquest full que s'arrenca hi ha un llistat d'arguments per a qualsevol d'aquelles ocasions que malauradament es presenten tan sovint i en les que es qüestiona la lluita i les raons. Darrere aquest full hi ha els arguments que desmunten les mentides que s'escampen sobre el feminisme. Es donen arguments per defensar els nostres drets i carregar contra les falsedats que corren per les xarxes i per les converses familiars, laborals o d'amistat. Buidant aquesta paret i desfent aquesta paraula es vol construir una societat sense masclisme i allunyada de prejudicis. A Barcelona la paret es va buidar unes quantes vegades.

L'activisme pot arribar a ser desesperançador perquè els canvis són lents i la urgència és extrema. Les males notícies sempre tenen més publicitat que les bones. Per això, sota aquest groc intens ens acompanyen unes pancartes gegants que ens convoquen a reconèixer-nos en aquests canvis. Quan el món avança és perquè les persones el fan avançar. No és una entelèquia. L'esforç vital de tanta gent és el que ha aconseguit que la resta estiguem molt millor. La lluita col·lectiva ens ha portat on som. Sovint es parla només d'on encara no hem arribat, però per generar força i convenciment per a continuar caminant cal recordar també allò que s'ha assolit. Les dones han pres consciència i han començat a modificar unes dinàmiques que es defensaven com a tradicions intocables. Un recull d'aquesta evolució ens fa tenir present que tot allò que fem, tot el temps que hi destinem, l'energia mental i emocional que hi posem per millorar-nos com a societat, ens condueix a un recer més confortable on viure. I aquest és l'objectiu del feminisme. Fer un món millor per a tothom. I aconseguir, també, que en la lluita feminista s'hi reconeguïn molts homes que diuen que volen la igualtat però que no actuen en conseqüència. És hora que el masclisme no tingui cap complicitat. Per part de ningú.

Acabem amb un color blau preciós i una sentència que tanca el recorregut, la narrativa. SÍ QUE N'HI HA PER TANT. Ens hem explicat. Hem donat raons. Ens hem indignat. I ara toca participar i ampliar el contingut. Confirmar que totes nosaltres, que som de diferents generacions, hem patit el masclisme. Perquè malauradament no és un concepte teòric. És el nostre dia a dia. Són tots aquests missatges que omplen impressores dividides en diferents franges d'edat que parlen de la por de tornar sola a casa, de les violacions dins l'àmbit familiar, de la discriminació laboral. És el lloc on després d'aquest viatge ens trobem per compartir i per assenyalar. El camí és llarg i duríssim però no el fem soles perquè el fem juntes.

En una de les primeres entrevistes parlant de l'exposició vaig dir, mig en broma, que m'agradaria que FEMINISTA HAVIES DE SER fos una "fàbrica de fer feministes". L'objectiu no era fer una exposició per a feministes convençudes o expertes en la matèria sinó acostar al nombre més gran possible de públic la idea que hem de ser feministes per posar fi a una injustícia persistent al llarg de la història de la humanitat. L'objectiu era que l'exposició sortís del recinte expositiu i els visitants la fessin seva a les converses i a les xarxes, on cada dia es podien trobar comentaris i fotos que exposaven els temes i les imatges fora del seu lloc expositiu. La gent jove en feia fotos i es feia fotos al costat de les denúncies i de la lluita. La gent jove és qui ha de canviar el món perquè al cap i a la fi és on ha de fer tota la seva vida. I la seva vida ha de ser millor que la nostra. Són temps estranys i sovint

no sembla fàcil i la sensació de retrocés és contínua. Però l'interès per una mostra com aquesta ens confirma una de les frases que hi hem penjat també en llums de neó: "L'esperança és una acció radical".

La pandèmia ha reconegut les dones com a treballadores essencials i persones indispensables encara que siguin tractades com a ciutadanes de segona. Les feministes ho estem dient des de fa molt de temps. Tot i així, a les dones, la medalla que se'ls atorga és una doble discriminació, que el confinament ha portat a l'extrem. La feina essencial de les dones a les llars no és reconegut econòmicament, que és com es reconeixen les coses socialment. Ens en rentem les mans. Per això també hem volgut aprofitar la recomanació sanitària de posar-nos el gel desinfectant perquè de passada també volem desinfectar de masclisme la nostra societat.

Qualsevol element és vàlid, qualsevol objecte podem fer que ens parli. Es tracta, sempre, de voler escoltar. Les imatges que hem creat a FEMINISTA HAVIES DE SER han parlat per elles mateixes. I són moltes les persones que se les han fet seves. Es tractava d'això. I de compartir-nos. Perquè les nostres accions individuals ens canvien el món on vivim.

Video of the exhibition 'You had to be a feminist'
at the Palau Robert

Detail of the exhibition 'You had to be a feminist'
at the Palau Robert

Detail of the exhibition 'You had to be a feminist'
at the Palau Robert

Copyright